

A KATASZTRÓFAVÉDELEM VÁLASZAI KORUNK ÚJ KIHÍVÁSÁRA (TERRORFENYEGETETTSÉG)

„A terror legyőz, de az ember legyőzi a félelmet”

Gabriel Garcia Marquez

A lehető legrosszabb eshetőség szerint a legfenyegetőbb probléma a 21. században a terrorizmusnak és a tömegpusztító fegyverek proliferációjának az összekapcsolódása. Megfigyelhető az a trend, hogy a terrorista csoportok együttműködést kezdeményeznek különböző területeken. A terrorizmus egy nagyon nehezen meghatározható tág fogalom. A terroristák különböző eszközökkel és módszerekkel fenyegetik a világot, ezen eszközök és módszerek tárháza szinte kifogyhatatlan. Egy nagy károkat okozó terrortámadást katasztrófaként kell felfogni, civilizációs katasztrófaként kell értékelni ebből fakadóan a terrorizmus megelőzésére, az ellene való védekezésre, az általa okozott károk enyhítésére és a helyreállítására megfelelő stratégiát kell kidolgozni.

„A terrorizmus a polgárokon gyakorolt szándékos, módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani.” (Netanyahu, Benjamin)

A 2001. szeptemberi terrorista merényletek, és a közvetlen reakcióként következő afganisztáni háború arra hívták fel a figyelmet, hogy a 21. század a *területhez kevésbé köthető fenyegetésekről* és az arra adott válaszokról fog szólni.

A lehető legrosszabb eshetőség szerint a legfenyegetőbb probléma a 21. században a *terrorizmusnak és a tömegpusztító fegyverek proliferációjának az összekapcsolódása*. Az aszimmetria ott jelenik meg, hogy gyenge és bukott államokat „telephelyként” használó terrorista csoportok tömegpusztító fegyverekhez juthatnak, amelyek alapvetően azzal a céllal készültek, hogy államok használják fel őket állami célok érdekében. Valós veszélyként a biológiai, kémiai és radiológiai fegyverek jöhetnek számításba ebben a kontextusban, mivel egyértelmű, hogy egy terrorista csoport nem fog használható nukleáris technológia birtokába jutni.

Nehezen kategorizálható, de szintén új formában jelenik meg a *nemzetközi szervezett bűnözőcsoportok által keltett fenyegetés*. A különböző maffiacsoportok önmagukban is fenyegethetik egy-egy állam biztonságát, de mivel alapvetően gazdasági motiváció vezérli cselekedeteiket, valójában a kriminológia és nem a biztonságpolitika témakörébe tartoznak. Azonban egyre inkább megfigyelhető az a trend, hogy a terrorista csoportok együttműködést kezdeményeznek különböző területeken a bűnözői csoportokkal, egy, hogy annak infrastruktúráját használják, kettő, hogy saját tevékenységüket finanszírozzák. Az együttműködésnek tehát valójában egyszerű technikai okai vannak, vagyis hiába térnek el a célok a két csoport esetében, az alkalmazott módszerek, amellyel azt elérni igyekeznek, egyre inkább megegyeznek.

Meglepően láttam, hogy a terrorizmusnak nagyon sok fajtáját különböztethetünk meg így például: élelmiszer, politikai, cyber, bio, iszlám terrorizmust. Azt állapítottam meg, hogy a terrorizmus egy nagyon nehezen meghatározható tág fogalom. A terroristák különböző eszközökkel és módszerekkel fenyegetik a világot, ezen eszközök és módszerek tárháza szinte kifogyhatatlan.

Egy, nagy károkat okozó terrortámadást katasztrófaként kell felfogni, civilizációs katasztrófaként kell értékelni ebből fakadóan a terrorizmus megelőzésére, az ellene való védekezésre, az általa okozott károk enyhítésére és a helyreállítására megfelelő stratégiát kell kidolgozni.

Terrorcselekmény BTK szerinti meghatározása:

"261. § (1) Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy el-
tűrjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja, a (9) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő."¹

Katasztrófa fogalma:

„*Katasztrófa*: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését elnemérő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.”²

TERRORCSELEKMÉNYEKSEL KAPCSOLATOS KATASZTRÓFAVÉDELMI STRATÉGIA

Az utóbbi évtizedekben Európa számára is egyértelművé vált, hogy terrorizmus áldozatává válhat bárki, politikai, faji vagy gazdasági megkülönböztetés nélkül.

Annak ellenére, hogy hazánk terrorfenyegetettsége a rendelkezésre álló információk szerint nem nőtt, megítélésem szerint szükséges áttekinteni feladatainkat.

A kérdés súlyát, a téma komolyságán túl, növeli, hogy hazánk lakosságának túrérszűkületét nem lehet összehasonlí-
tani azon ország állampolgárainak túrérszűkületével, ahol az elmúlt évek, évtizedek terrorcselekményei a mindennapi élet részévé váltak.

A mindennapi kultúránkba nem épült bele a terror okozta feszültséggel való együttélés, az események iránti óvatosság, ezért az időről időre megjelenő kihívás jelentős társadalmi visszhangot vált ki.

A katasztrófavédelem terrorcselekményekkel kapcsolatos stratégiáját az elmúlt évek tapasztalatai alapján alakították ki.

A stratégia alapját alkotják:

- a katasztrófavédelem eszközrendszerét, hatókörét meghaladják a terrorcselekmények elkerülésére irányuló megelőzési feladatok (követő felelősség),
- a felkészülés, a veszélyhelyzeti tervezés szempontjai új, sajátos elemekkel egészülnek ki, de alapjaiban nem változnak,
- a terrorcselekmény közvetve vagy közvetlenül a katasztrófavédelmi törvényben és kormányrendeletekben nevesített katasztrófatípusokon kívüli veszélyhelyzeteket is előidézhet,
- a terrorcselekményt csak a célzatosság különbözteti meg az egyéb katasztrófa helyzeteket kiváltó egyéb hatásoktól,
- a katasztrófavédelmi feladatok nem a kiváltó ok, eszköz, esemény, hanem a következmény oldaláról determináltak (a veszélyhelyzettel érintett terület és lakosság nagysága, a veszélyhelyzet jellege és következményei stb.).

¹ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorcselekm%C3%A9ny> (2012. május 10.)

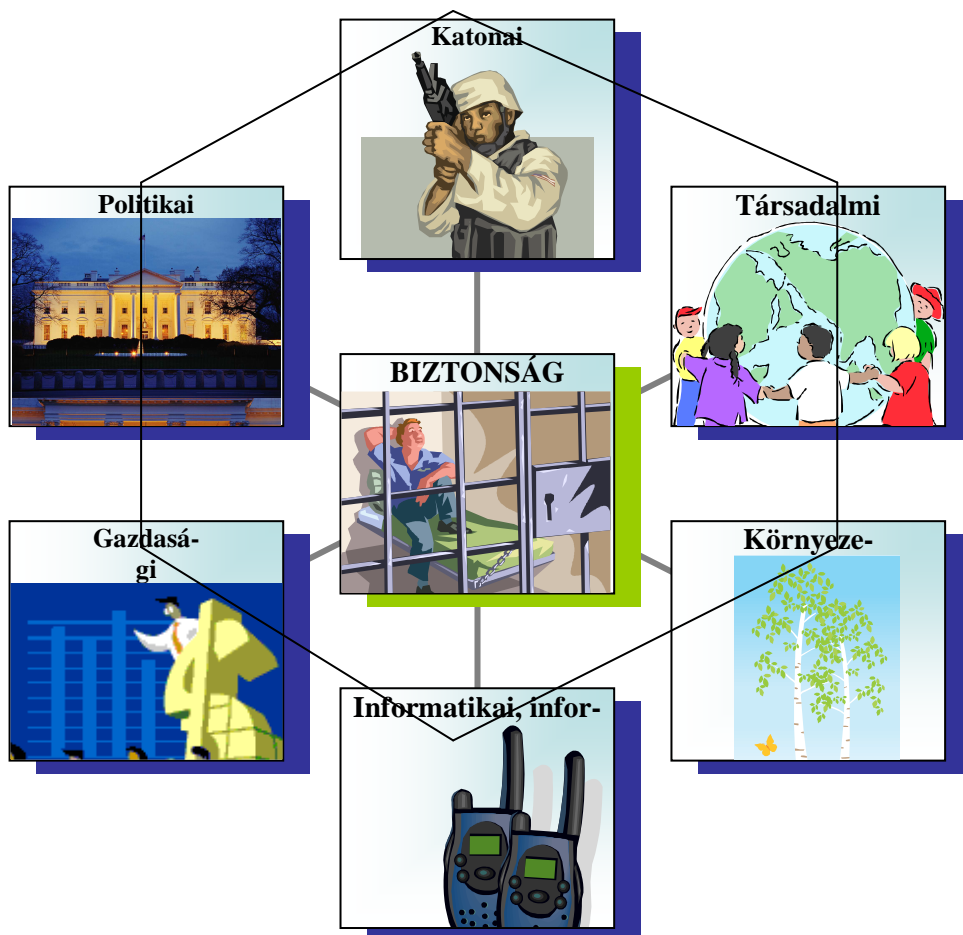
² <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk11113.pdf> (2012. május 10.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ÜRMÖSI Károly

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A biztonság dimenziói, amelyek fenyegetettek:

1. ábra³

A védekezési rendszer – logikájából adódóan – a különböző szervek együttes munkájára helyezi a hangsúlyt.

A katasztrófavédelem helye a rendszerben elsősorban a következmény-felszámolás során jelentkezik, de a kritikus infrastruktúra problémájának kezelésével kapcsolatos egyre nagyobb számú feladatok megjelenésével, a megelőzéshez kapcsolódó engedélyezési eljárásaink súlya is növekszik.

A KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEK REAGÁLÁSI KÉPESSÉGÉT HÁROM SZINTEN KELL MEGHATÁROZNI

- terrorizmus mintájára elkövetett cselekmények, amelyek mindennapjaink részévé váltak (például iskolai bombariadó),
- klasszikus tűzoltási, mentésszervezési tevékenység (például repülőtéri cselekmények, metróbalesetek),
- komplex, térben és időben kiterjedt események (például bioterrorizmus, járványok).

³ 1. ábra Készítette: Ürmösi Károly (2010)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ÜRMÖSI Károly

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A háromszintű reagálási képesség egymásra épülő feladatai alapján felvetődő kérdések több szakterület számára lehetnek elgondolkodtatók.

A terrorizmus mintájára elkövetett cselekmények közül a következők fordultak elő az elmúlt években a leggyakrabban:

- a) tűzoltóságok téves és vakriasztásai,
- b) bombariadók,
- c) Anthrax-gyanús riasztások.

A BIZTONSÁG CÉLJA

Olyan környezet biztosítása, amely hozzájárul az ember harmonikus, békés fejlődéséhez, az egyén kiegyensúlyozott életének, egészségének megóvásához, jó közérzetének kialakításához, az életfeltételek, a megteremtett javak fennmaradásához.

Ezt a rendszert biztonsági határvonalak övezik. A biztonsági határvonalak külső és belső veszélyhelyzetek ellen is védenek. Természetesen ennek a rendszernek minden szempontból egyensúlyban kell lennie.

A biztonság veszélyeztetettségének szintjei a veszélyek közvetlensége szerint:

1. veszélyeztetettség
2. fenyegetettség (veszélyrealizálódás)
3. a rendszer biztonságának sérülése.

Ezért fontos a folyamatos értékelés, elemzés, visszacsatolás. (a rendszerünk folyamatos restaurációja). Nem akkor vagyunk biztonságban, ha nem történik semmi, hanem akkor, ha fel vagyunk a veszélyhelyzetekre készülve. Így, ha bekövetkezik egy esemény, akkor reagálni tudunk rá. Ehhez azonban ismernünk kell, amivel szemben állunk. Ez pont a globalizálódásnak köszönhetően szinte lehetetlen. A globalizálódással együtt végbemegy a veszélyhelyzetek globalizálódása is. Ezért szükségesnek látszik a válsághelyzetek közös jellemzőinek kutatása, ahogy a válaszlépések is a válságok kezelésének közös természetrajzából kiinduló, kreatív intuícióra épülő tevékenységgé kell válnia.

Az elmúlt évtizedekben a társadalom mobilitása, infrastruktúráról való függősége jelentős mértékben növekedett, ami nagymértékben befolyásolja a megelőzésben részt vevők felelősségét.

A feladatvégzés során (és ez elmondható szinte minden potenciálisan veszélyeztetett területről) mind a vezetésirányítás, mind a feladat-végrehajtás szintjének a kor színvonalához igazodva kell végeznie munkáját, azzal a nehezítő feltétellel, hogy a struktúra, illetve az erők és eszközök sok esetben normál állapotra méretezettek. Veszélyhelyzeti felkészítésre, felkészülésre – költségvetési intézményi keretek között – viszonylag csekély erőforrás jut.

ÖSSZEGZÉS

A katasztrófavédelem lehetséges feladatai a terrorcselekmények és a válságkezelés kapcsán:

- a védelem erő/eszköz diszlokációjának fejlesztése,
- a kritikus infrastruktúra kérdéskörének rendezése,
- a terrorizmushoz kapcsolható események, helyzetek folyamatos értékelése, napi gondolkodás szintjére emelése, képzés,
- folyamatos és minden területre kiterjedő kockázatelemzés,
- a kockázatelemzés „eredményei” alapján a jogszabályok pontosítása,
- az új típusú kockázati tényezők tükrében a lakosságfelkészítés területén részstratégiák kidolgozása.

Mindezek a feladatok egy jól átgondolt stratégia mentén végrehajtva – az eddig ismert és jól működő veszélyelhárítási és védekezéstervezési tevékenységeken túl – hatékony formában szolgálják a polgári lakosság védelmét.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

ÜRMÖSI Károly

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

Szükséges lenne a szervezetek közötti munkakapcsolat szorosabbá tétele az információáramlás gyorsabbá tétele. Ez azért fontos tényező, mert sokszor tapasztalom, hogy a nagy titkolózásban elvész az információ egy része vagy rosszabb esetben nincs meg szükséges információáramlás, illetve torzul az információ.

A terrorcselekmények kapcsolatban a katasztrófa elhárítás szerveire váró feladatok megvalósításához anyagi eszközöket kell biztosítani.

FELHASZNÁLT IRODALOM

<http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan130.pdf> (2012. május 10.)

Dr. Nagy Károly és Dr. Nagy László: *Katasztrófavédelem* egyetemi jegyzet Zrínyi Miklós nemzetvédelmi Egyetem Budapest 2002
(http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Nagy_Halasz_Katasztrofavedelem.pdf) (2012. május 10.)

www.enc.hu

www.playhld.com/www.ckke.hu

www.magyarország.hu